

«متن قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره)»

فصل اول (اهداف و وظایف نظام بانکی در جمهوری اسلامی ایران)

ماده ۱ - اهداف نظام بانکی عبارتند از:

- ۱- استقرار نظام پولی و اعتباری بر مبنای حق و عدل (با ضوابط اسلامی) به منظور تنظیم گردش صحیح پول و اعتبار در جهت سلامت و رشد اقتصاد کشور.
- ۲- فعالیت در جهت تحقق اهداف و سیاستها و برنامه های اقتصادی دولت جمهوری اسلامی با ابزارهای پولی و اعتباری.
- ۳- ایجاد تسهیلات لازم جهت گسترش تعاون عمومی و قرض الحسنه از طریق جذب و جلب وجوه آزاد و اندوخته ها و پس اندازها و سپرده ها و بسیج و تجهیز آنها در جهت تامین شرایط و امکانات کار و سرمایه گذاری به منظور اجرای بند «۲» و «۹» اصل چهل و سوم قانون اساسی.
- ۴- حفظ ارزش پول و ایجاد تعادل در موازنه پرداختها و تسهیل مبادلات بازرگانی.
- ۵- تسهیل در امور پرداختها و دریافتها و مبادلات و معاملات و سایر خدماتی که به موجب قانون بر عهده بانک گذاشته می شود.

ماده ۲ - وظایف نظام بانکی عبارتند از:

- ۱- انتشار اسکناس و سکه های فلزی رایج کشور طبق قانون و مقررات.
- ۲- تنظیم، کنترل و هدایت گردش پول و اعتبار طبق قانون و مقررات.
- ۳- انجام کلیه عملیات بانکی ارزی و ریالی و تعهد یا تضمین پرداختهای ارزی دولت طبق قانون و مقررات.
- ۴- نظارت بر معاملات طلا و ارز و ورود و صدور پول رایج ایران و ارز و تنظیم مقررات مربوط به آنها طبق قانون.
- ۵- انجام عملیات مربوط به اوراق و اسناد بهادار طبق قانون و مقررات.
- ۶- اعمال سیاستهای پولی و اعتباری طبق قانون و مقررات.
- ۷- عملیات بانکی مربوط به آن قسمت از برنامه های اقتصادی مصوب که از طریق سیستم پولی و اعتباری باید انجام گیرد.
- ۸- افتتاح انواع حسابهای قرض الحسنه (جاری و پس انداز) و سپردن های سرمایه گذاری مدت دار و صدور اسناد مربوط به آنها بر طبق قوانین و مقررات.
- ۹- اعطای وام و اعتبار بدون ربا (بهره) طبق قانون و مقررات.
- ۱۰- اعطای وام و اعتبار و ارائه سایر خدمات بانکی به تعاونی های قانونی جهت تحقق بند «۲» اصل ۴۳ قانون اساسی.
- ۱۱- انجام معاملات طلا و نقره و نگاهداری و اداره ذخایر ارزی و طلای کشور با رعایت قوانین و مقررات مربوط به آن.
- ۱۲- نگاهداری وجوه ریالی مؤسسات پولی و مالی بین المللی و یا مؤسسات مشابه یا وابسته به این مؤسسات طبق قانون و مقررات.
- ۱۳- انعقاد موافقت نامه پرداخت در اجرای قراردادهای پولی و بازرگانی و ترانزیتی بین دولت و سایر کشورها طبق قانون و مقررات.
- ۱۴- قبول و نگاهداری امانات طلا و نقره و اشیاء گرانبها و اوراق بهادار و اسناد رسمی از اشخاص حقیقی و حقوقی و اجاره صندوق امانات.
- ۱۵- صدور، تایید و قبول ضمانت نامه ارزی و ریالی جهت مشتریان.
- ۱۶- انجام خدمات وکالت و وصایت بر طبق قانون و مقررات.

فصل دوم - تجهیز منابع پولی

ماده ۳ - بانکهای توانمند، تحت هریک از عناوین ذیل به قبول سپرده مبادرت نمایند:

الف- سپرده های قرض الحسنه:

۱- جاری

۲- پس انداز

ب- سپرده های سرمایه گذاری مدت دار.

تبصره- سپرده های سرمایه گذاری مدت دار که بانک در به کار گرفتن آنها وکیل می باشد، در امور مشارکت،

مضاربه، اجاره به شرط تملیک، معاملات اقساطی، مزارعه، مساقات، سرمایه گذاری مستقیم، معاملات سلف و جعاله مورد استفاد قرار می‌گیرد.

ماده ۴ - بانک‌ها مکلف به بازپرداخت اصل سپرده‌های قرض‌الحسنه (پس‌انداز و جاری) می‌باشند و می‌توانند اصل سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار را تعهد و یا بیمه نمایند.

ماده ۵ - منافع حاصل از عملیات مذکور در تبصره «۳» این قانون، براساس قرارداد منعقد، متناسب با مدت و مبالغ سپرده‌های سرمایه‌گذاری و رعایت سهم منابع بانک به نسبت مدت و مبلغ در کل وجوه به کار گرفته شده در این عملیات، تقسیم خواهد شد.

ماده ۶ - بانک‌ها می‌توانند، به منظور جذب و تجهیز سپرده‌ها با اتخاذ روش‌های تشویقی از امتیازات ذیل به سپرده‌گذاران اعطاء نمایند:

الف- اعطای جوایز غیر ثابت نقدی یا جنسی برای سپرده‌های قرض‌الحسنه.

ب- تخفیف و یا معافیت سپرده‌گذاران از پرداخت کارمزد و یا حق‌الوکاله. ج

-دادن حق تقدم به سپرده‌گذاران برای استفاده از تسهیلات اعطائی بانکی در موارد مذکور در فصل سوم.

فصل سوم- تسهیلات اعطایی بانکی

ماده ۷ - بانک‌ها می‌توانند، به منظور ایجاد تسهیلات لازم برای گسترش فعالیت بخش‌های مختلف تولیدی، بازرگانی و خدماتی قسمتی از سرمایه و یا منابع مورد نیاز این بخش‌ها را به صورت مشارکت تأمین نمایند.

ماده ۸ - بانک‌ها می‌توانند، در امور و یا طرح‌های تولیدی و عمرانی مستقیماً به سرمایه‌گذاری مبادرت نمایند.

برنامه این گونه سرمایه‌گذاری‌ها باید در ضمن لایحه بودجه سالانه کل کشور به تصویب مجلس شورای اسلامی برسد و نتیجه ارزیابی طرح، حاکی از عدم زیان‌دهی باشد.

تبصره- بانک‌ها به هیچ وجه حق ندارند در تولید اشیاء تجملی و مصرفی غیر ضروری سرمایه‌گذاری نمایند.

ماده ۹ - بانک‌ها می‌توانند، به منظور ایجاد تسهیلات لازم جهت گسترش امور بازرگانی، در چهارچوب سیاست‌های بازرگانی دولت منابع مالی لازم را براساس قرارداد مضاربه در اختیار مشتریان با اولویت دادن به تعاونی‌های قانونی قرار دهند.

تبصره- بانک‌ها در امر واردات مجاز به مضاربه با بخش خصوصی نمی‌باشند.

ماده ۱۰ - بانک‌ها می‌توانند، به منظور ایجاد تسهیلات لازم در گسترش امر مسکن، با هماهنگی وزارت مسکن و شهرسازی، واحدهای مسکونی ارزان قیمت به منظور فروش اقساطی و یا اجاره به شرط تملیک احداث نمایند. تبصره- تملک زمین با رعایت قانون اراضی شهری جهت احداث واحدهای مسکونی موضوع ماده ۱۰ توسط بانک‌ها بلامانع است.

ماده ۱۱ - بانک‌ها می‌توانند، به منظور ایجاد تسهیلات لازم جهت گسترش امور صنعت و معدن، کشاورزی و خدمات، اموال منقول را بنا به درخواست مشتری و تعهد او مبنی بر خرید و مصرف و یا استفاده مستقیم مال و یا اموال مورد درخواست، خریداری نموده و با اخذ تأمین به صورت اقساطی به مشتری بفروشند.

ماده ۱۲ - بانک‌ها می‌توانند، به منظور ایجاد تسهیلات لازم جهت گسترش امور خدماتی کشاورزی، صنعتی و معدنی، اموال منقول و غیرمنقول را بنا به درخواست مشتری و تعهد او مبنی بر انجام اجاره به شرط تملیک و استفاده خود، خریداری و به صورت اجاره به شرط تملیک به مشتری واگذار نمایند.

ماده ۱۳ - بانک‌ها می‌توانند، به منظور ایجاد تسهیلات لازم جهت تأمین سرمایه در گردش واحدهای تولیدی به هریک از عملیات ذیل مبادرت نمایند:

الف- مواد اولیه و لوازم یدکی مورد نیاز واحدهای تولیدی را بنابه درخواست این واحدها و تعهد آنها مبنی بر خرید و مصرف مواد اولیه و لوازم یدکی مورد درخواست، خریداری و به صورت نسیه به واحدهای مذکور بفروشند.

ب- آن قسم از تولیدات این واحدها را که سهل‌البیع باشد بنا به درخواست آنها پیش خرید نمایند.

ماده ۱۴ - بانک‌ها موظفند جهت تحقق اهداف بندهای «۲» و «۹» اصل ۴۳ قانون اساسی بخشی از منابع خود را از طریق قرض‌الحسنه به متقاضیان اختصاص دهند. آئین‌نامه اجرائی این ماده توسط بانک مرکزی تهیه و به تصویب هیات دولت م‌یرسد.

ماده ۱۵ - کلیه قراردادهایی که در اجرای این قانون م‌بادله می‌گردد به موجب قراردادی که بین طرفین منعقد می‌شود در حکم اسناد رسمی بوده و در صورتی که در مفاد آن طرفین اختلافی نداشته باشند لازم الاجراء بوده و تابع مفاد آئین‌نامه اجرائی اسناد رسمی می‌باشد. (ماده ۱۵ براساس قانون «اصلاح ماده ۱۵ قانون عملیات بانکی بدون

ربا و الحاق دو تبصره به آن“ اصلاح گردید و در جلسه مورخ ۲۸/۱۲/۱۳۶۵ مجلس شورای اسلامی به تصویب رسید. متن ماده ۱۵ قبلی به شرح زیر است: ”کلیه قراردادهایی که در اجرای مواد “۹” ، “۱۱” ، “۱۲” ، “۱۳” و “۱۴” این قانون مبادله می گردد، به موجب قراردادی که بین طرفین منعقد می شود در حکم اسناد لازم الاجرا و تابع مفاد آیین نامه اجرایی اسناد رسمی است.“ (آن دسته از معاملات مربوط به اموال غیر منقول و اموال منقول که طبق قوانین و مقررات موضوعه باید در دفاتر اسناد رسمی انجام شوند کماکان طبق تشریفات مربوط انجام خواهد شد.

تبصره ۱- چنانچه در هریک از موارد اعطای تسهیلات بانکی بیش از یک قرارداد بین بانک با مشتریان خود در دفتر اسناد رسمی تنظیم گردد حقوق متعلق اعم از هر نوع عوارض حق الثبت و نظایر آن نسبت به سند اول محاسبه و دریافت خواهد شد و در مورد قرارداد بعدی تعلق حقوق مزبور منوط به افزایش رقم مندرج در قراردادهای بعدی نسبت به رقم مذکور در قرارداد ماقبل آن است در این صورت حقوق متعلق اعم از هر نوع عوارض ، حق الثبت و نظایر آن به استثنای حق التحریر باید به نسبت مابه التفاوت دو رقم فوق الذکر محاسبه و دریافت گردد . ملاک تشخیص ارتباط قراردادها اعلام بانک ذیربط می باشد.

تبصره ۲- در مواردی که وسایل نقلیه موتوری (ساخت کارخانجات داخلی یا وارداتی) مع الواسطه بانکها از طریق اعطای تسهیلات بانکی به اشخاص منتقل می گردد بانک انتقال دهنده از لحاظ مقررات مالیات نقل و انتقال در حکم انتقال دهنده دست اول تلقی خواهد شد.

ماده ۱۶- بانکها می توانند، به منظور ایجاد تسهیلات لازم برای گسترش امور تولیدی ، بازرگانی و خدماتی مبادرت به جعاله نمایند.

ماده ۱۷- بانکها می توانند، اراضی مزروعی و یا باغات را که در اختیار و تصرف خود دارند به مزارعه و یا مساقات بدهند.

فصل چهارم- بانک مرکزی ایران و سیاست پولی

ماده ۱۸- بانک مرکزی ایران که از این پس بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران نامیده می شود در مورد شرکتهای دولتی که سهام آن صد در صد متعلق به دولت نیست، فقط می تواند طبق عملیات مجاز در این قانون عمل نماید.

ماده ۱۹- سیاست اعتباری و تسهیلات اعطایی کوتاه مدت (یکساله) به پیشنهاد مجمع عمومی بانک مرکزی و تصویب هیأت دولت تعیین شده و سیاست اعتباری و تسهیلات اعطایی پنجساله و درازمدت در ضمن لوایح برنامه های عمرانی پنجساله و درازمدت کشور جهت تصویب به مجلس شورای اسلامی تقدیم می شود.

ماده ۲۰- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در حسن اجرای نظام پولی و اعتباری کشور می تواند با استفاده از ابزار ذیل، طبق آئین نامه ای که به تصویب هیأت وزیران می رسد بر اساس ماده ۱۹ در امور پولی و بانکی دخالت و نظارت کند:

۱- تعیین حداقل و یا حداکثر نسبت سهم سود بانکها در عملیات مشارکت و مضاربه، این نسبتها ممکن است در هر یک از رشته های مختلف متفاوت باشد.

۲- تعیین رشته های مختلف سرمایه گذاری و مشارکت در حدود سیاست های اقتصادی مصوب و تعیین حداقل نرخ سود احتمالی برای انتخاب طرح های سرمایه گذاری و مشارکت، حداقل نرخ سود احتمالی ممکن است در هریک از رشته های مختلف متفاوت باشد.

۳- تعیین حداقل و حداکثر نسبت سود بانکها در معاملات اقساطی و اجاره به شرط تملیک در تناسب با قیمت تمام شده مورد معامله. این نسبتها ممکن است در موارد مختلف متفاوت باشد.

۴- تعیین انواع و میزان حداقل و حداکثر کارمزد خدمات بانکی (مشروط بر این که بیش از هزینه کار انجام شده نباشد) و حق الوکاله به کارگیری سپرده های سرمایه گذاری که توسط بانکها دریافت می شود.

۵- تعیین نوع، میزان، حداقل و حداکثر امتیازات موضوع ماده “۶” و تعیین ضوابط تبلیغات برای بانکها در این موارد.

۶- تعیین حداقل و حداکثر میزان مشارکت، مضاربه، سرمایه گذاری، اجاره به شرط تملیک، معاملات اقساطی، نسیه، سلف، مزارعه، مساقات، جعاله و قرض الحسنه بر ای بانکها و یا هر یک از آنها در هریک از موارد و رشته های مختلف و نیز تعیین حداکثر تسهیلات اعطایی به هر مشتری.

فصل پنجم- متفرقه

- ماده ۲۱-** بانک مرکزی با هریک از بانک‌ها و نیز بانک‌ها با یکدیگر مجاز به انجام عملیات بانکی ربوی نمی‌باشند.
- ماده ۲۲-** بانک‌ها می‌توانند، با اجازه بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران با موسسات دولتی و وابسته به دولت و شرکت‌های دولتی به عملیات مجاز بانکی مبادرت نمایند.
- ماده ۲۳-** وجود دریافتی تحت عنوان کارمزد و حق الوکاله جزو درآمدهای بانک‌ها بوده و قابل تقسیم بین سپرده‌گذاران نمی‌باشد.
- ماده ۲۴-** معافیت از سود بازرگانی و یا معافیت‌های مالیاتی اعطایی طبق قانون به کارخانجات و موسسات تولیدی به بانک‌هایی که از لحاظ واردات و یا مالکیت جانشین کارخانجات و یا موسسات تولیدی می‌شوند نیز تعلق می‌گیرد.
- ماده ۲۵-** واحدهایی که بانک‌ها در آن‌ها مشارکت و یا سرمایه‌گذاری نموده باشند تابع قانون تجارت خواهند بود، مگر این که مشمول قانون دیگری باشند.
- ماده ۲۶-** پس از تصویب این قانون کلیه قوانین و مقررات مغایر لغو و اختیارات و وظایف مذکور در قانون پولی و بانکی و لایحه قانونی اداره امور بانکها و متمم آن که در این قانون به مراجع ذی صلاح دیگری سپرده شده است از مراجع قبلی سلب می‌گردد.
- ماده ۲۷-** وزارت امور اقتصادی و دارایی موظف است آیین نامه اجرایی این قانون را با پیشنهاد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تهیه و پس از تصویب هیأت دولت که نباید مدت تهیه و تصویب آن از مدت ۴ ماه بیشتر باشد، به مرحله اجرا بگذارد.
- قانون فوق مشتمل بر بیست و هفت ماده و چهار تبصره در جلسه روز سه شنبه هشتم شهریور ماه یکهزار و سیصد و شصت و دو مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۶۲/۶/۱۰ به تأیید شورای نگهبان رسیده است.
- رئیس مجلس شورای اسلامی - اکبر هاشمی

دانلود قانون عملیات بانکی بدون بهره (ربا) به صورت فایل pdf از سایت بانک مرکزی

آیین نامه های قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره)

آیین نامه فصل دوم قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره) (تصویب نامه شماره ۸۱۹۶۲ هیئت وزیران) هیئت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۶۲/۹/۲۷ براساس پیشنهاد وزارت امور اقتصادی و دارایی، آیین نامه فصل دوم قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره) مصوب ۸/۶/۱۳۶۲ مجلس شورای اسلامی را تحت عنوان آیین نامه تجهیز منابع پولی بشرح زیر تصویب نمودند.

تجهیز منابع پولی

(۱) سپرده های قرض الحسنه

(۲) سپرده های سرمایه گذاری مدت دار

سپرده های قرض الحسنه

ماده ۱- بانکها تحت هر یک از عناوین ذیل به قبول سپرده قرض الحسنه مبادرت می نمایند.

الف - جاری

ب - پس انداز

ماده ۲- استرداد اصل سپرده های قرض الحسنه توسط بانکها تعهد و تضمین می گردد و بانکها مکلفند عندالمطالبه اصل سپرده های قرض الحسنه را مسترد نمایند.

ماده ۳- بانکها می توانند بمنظور تجهیز سپرده های قرض الحسنه، بدون تعهد و قرارداد با سپرده گذار، هر یک و یا تمام امتیازات ذیل را به سپرده گذاران اعطاء نمایند:

۱. اعطای جوایز غیر ثابت نقدی یا جنسی.

۲. تخفیف و یا معافیت از پرداخت کارمزد خدمات بانکی

۳. دادن حق تقدم برای استفاده از تسهیلات اعطائی بانکی، نوع، میزان، حدافل و حداکثر امتیازات مذکور به

تصویب شورای پول و اعتبار خواهد رسید.

ماده ۴- سپرده های قرض الحسنه جزو منابع بانک محسوب می شود.

ماده ۵- از تاریخ اجرای قانون قبول هرگونه وجه بحسابهای پس انداز موجود مجاز نمی باشد. بانکها با موافقت صاحبان حسابهای پس انداز موجود بتدریج تا پایان سال ۱۳۶۳ نسبت به تبدیل این حسابها به یکی از انواع سپرده های موضوع ماده ۳ قانون اقدام خواهند نمود. با انقضای مدت مذکور، سپرده های پس انداز موجود که تبدیل به عناوین جدید نشده باشند، حساب پس انداز قرض الحسنه تلقی خواهند شد.

سپرده های سرمایه گذاری مدت دار

ماده ۶- بانکها سپرده های سرمایه گذاری مدت دار را به صورت سپرده های سرمایه گذاری کوتاه مدت و بلند مدت قبول می نمایند.

ماده ۷- مدت و سایر شرایط سپرده های سرمایه گذاری کوتاه مدت و بلند مدت و همچنین امتیازات این قبیل سپرده ها طبق ماده ۶ قانون به تصویب شورای پول و اعتبار خواهد رسید.

ماده ۸- بانکها استرداد اصل سپرده های سرمایه گذاری مدت دار را تعهد و یا به هزینه خود بیمه می نمایند.

ماده ۹- بانکها سپرده های سرمایه گذاری مدت دار را که در بکار گرفتن آنها وکیل می باشند، بعنوان منابع سپرده گذار، در امور مشارکت، مضاربه، اجاره بشرط تملیک، معاملات اقساطی، مزارعه، مساقات، سرمایه گذاری مستقیم، معاملات سلف و جعالف مورد استفاده قرار می دهند.

تبصره - قبول سپرده های سرمایه گذاری مدت دار برای مصرف در یک طرح خاص، طبق مقررات مربوط مجاز است، شمول حکم ماده ۸ در مورد این قبیل سپرده ها منوط به درج آن در قرارداد مربوط می باشد.

ماده ۱۰- به هیچ یک از سپرده های دریافتی تحت عنوان سپرده های سرمایه گذاری مدت دار رقم تعیین شده از قبل بعنوان سود پرداخت نخواهد شد. منافع حاصله از عملیات موضوع ماده ۹ براساس قرارداد منعقد، متضمن وکالت، بین بانک و سپرده گذار متناسب با مدت و مبالغ سپرده های سرمایه گذاری پس از وضع سپرده های قانونی مربوط و رعایت سهم منابع بانک به نسبت مدت و در کل وجوه بکار گرفته شده در این عملیات تقسیم خواهد شد.

تبصره ۱- حق الوکاله بکارگیری سپرده های سرمایه گذاری از سهم منافع سپرده گذاران کسر خواهد شد. میزان حداقل و حداکثر حق الوکاله به تصویب شورای پول و اعتبار خواهد رسید.

تبصره ۲- در قراردادهای منعقد بین بانک و سپرده گذار قید مصالحه منافع مصرف مشاع سپرده و نحوه محاسبه و پرداخت منافع الزامی است.

ماده ۱۱- بانکها در تامین منابع لازم جهت تسهیلات اعطایی عملیات موضوع ماده ۹ اولویت به منابع سپرده گذار خواهند داد. در صورتیکه مجموع تسهیلات اعطایی موضوع امور ماده ۹ کمتر و یا مساوی مجموع سپرده های سرمایه گذاری مدت دار پس از وضع سپرده های قانونی مربوط باشد تمام منافع موضوع این ماده بین سپرده گذاران تقسیم خواهد شد. در صورتیکه مجموع تسهیلات اعطائی بانکها برای این امور بیشتر از مجموع این قبیل سپرده ها باشد، ما به التفاوت سهم منابع بانک محسوب خواهد شد.

ماده ۱۲- تمدید سررسید سپرده های ثابت موجود نزد بانکها از تاریخ سررسید مربوط، تحت همین عنوان مجاز نمی باشد، در هر حال، در صورتیکه سپرده های ثابت که سررسید آنها از پایان اسفند سال ۱۳۶۳ تجاوز نماید و حداکثر تا تاریخ موصوف با موافقت ذینفع به یکی از عناوین جدید موضوع ماده سه قانون تبدیل نگردد در انقضای مدت مذکور بحساب بستانکاران متفرقه منظور خواهد شد. بانکها مکلفند پس از سررسید، آندسته از سپرده هایی که تبدیل به عناوین جدید نشده اند و همچنین پس از پایان اسفند سال ۱۳۶۳ در مورد کلیه حسابهای سپرده ثابت موجود در آن تاریخ که به حساب بستانکاران متفرقه منظور شده اند، مراتب را حداکثر ظرف مدت یکماه جهت تعیین تکلیف، کتباً به سپرده گذاران اطلاع دهند.

آئین نامه فصل سوم قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره) (تصویب نامه شماره ۸۸۶۲۰ هیئت وزیران) هیئت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۶۲/۱۰/۱۲ براساس پیشنهاد وزارت امور اقتصادی و دارائی آئین نامه فصل سوم قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره) مصوب ۸/۶/۱۳۶۲ مجل شورای اسلامی را تحت عنوان آئین نامه تسهیلات اعطائی بانکی بشرح زیر تصویب نمودند.

تسهیلات اعطائی بانکی

- مواد عمومی

۱- اقرض الحسنه ۲- مشارکت مدنی ۳- مشارکت حقوقی ۴- سرمایه گذاری مستقیم ۵- مضاربه ۶- معاملات سلف ۷- فروش اقساطی (نسیه) جهت تامین سرمایه در گردش و احدهای تولیدی ۸- فروش اقساطی وسایل تولید، ماشین آلات و تاسیسات ۹- فروش اقساطی مسکن ۱۰- اجاره بشرط تملیک ۱۱- جعاله ۱۲- مزارعه ۱۳- مساقات

مواد عمومی

ماده ۱- اعطای تسهیلات توسط بانکها، باید بترتیبی صورت گیرد که براساس پیش بینی های مربوط، اصل منابع تامین شده برای این تسهیلات و همچنین سود مورد انتظار در صورت تحقق، در مدت معین قابل برگشت باشد.
ماده ۲- ضوابط تعیین سود و یا نرخ بازده مورد انتظار ناشی از تسهیلات اعطائی بانکها و حداقل و حداکثر سودی و یا بازده مورد انتظار به تصویب شورای پول و اعتبار و تایید نخست وزیر خواهد رسید.
ماده ۳- ضوابط تعیین مدت و نحوه برگشت اصل و همچنین سود حاصل از تسهیلات اعطائی بانکها به تصویب شورای پول و اعتبار خواهد بود.

ماده ۴- بانکها برحسب اجرای قراردادهای منعقد شده های موضوع این آئین نامه اعم از نحوه مصرف و بازگشت تسهیلات اعطائی نظارت لازم و کافی بعمل خواهند آورد. عملیات بانکی ناشی از اعطای تسهیلات حسب مورد، به تشخیص بانک اعطا کننده تسهیلات در همان بانک متمرکز خواهد شد.

ماده ۵- اعطای تسهیلات، عنداللزوم منوط به دریافت مبلغی بعنوان «پیش دریافت» خواهد بود. تشخیص موارد لزوم و حداقل میزان «پیش دریافت» با شورای پول و اعتبار می باشد.

ماده ۶- اعطای تسهیلات عنداللزوم به تشخیص بانک، منوط به اخذ تامین کافی برای حفظ منافع بانک و حسن اجرای قراردادهای مربوط می باشد.

تبصره ۱- در مواردیکه تسهیلات اعطائی بانکها در رابطه با اموالی باشد که به تشخیص بانک، مصرف انحصاری و یا محدود داشته و یا در اثر نصب و بهره برداری استفاده مجدد آن مقرون به صرفه نباشد، بانکها با اخذ تامین اضافی لازم مبادرت به اعطای تسهیلات خواهند نمود.

تبصره ۲- کلیه بانکها موظفند قراردادهای مربوط به تخصیص زمین توسط شرکت شهرکهای صنعتی ایران و شرکتهای تابعه را همردیف اسناد رسمی پذیرفته و تسهیلات اعتباری و حقوقی مربوط به اسناد رسمی را درخصوص قراردادهای مزبور اعمال نمایند. شرکت شهرکهای صنعتی ایران و شرکتهای تابعه موظفند در صورت تخلف متقاضی در اجرای قرارداد تسهیلات اعطائی بانکها، بنا به درخواست بانک یا موسسه اعتباری ذینفع آنها را به عنوان جانشین طرف قرارداد و اگذاری زمین شناخته و بپذیرند و کلیه حقوق و تعهدات ناشی از قرارداد تخصیص زمین را به بانک یا موسسه اعتباری ذینفع منتقل نمایند تا در حفظ منافع بانک مورد استفاده قرار گیرد.

ماده ۷- بانکها ترتیبی اتخاذ خواهند نمود تا عنداللزوم اموال موضوع تسهیلات اعطائی و یا وثائق آنها در طول مدت اجرای قراردادهای مربوط، همه ساله حداقل بمیزان مانده مطالبات ناشی از اعطای اینگونه تسهیلات، به نفع بانک بیمه شود.

ماده ۸- اعطای هر یک از انواع تسهیلات توسط دو یا چند بانک مشترکاً به شخص و یا اشخاص حقیقی و یا حقوقی بلامانع است، در هر حال اداره امور اینگونه تسهیلات اعطائی به انتخاب بانکهای شرکت کننده بر عهده یک بانک خواهد بود.

ماده ۹- کلیه معاملات بانکها در رابطه با تسهیلات اعطائی بانکی تابع این آئین نامه و دستورالعمل های مربوط می باشد و از شمول ضوابط و مقررات ناظر بر معاملات تدارکاتی بانکها خارج است.

تبصره ۱- معاملات راجع به اموالی که در رابطه با تسهیلات اعطائی به تملک بانکها درآمده و یا توسط بانکها گردیده نیز تابع حکم این ماده خواهد بود.

تبصره ۲- مدت معامله و قیمت و اگذاری اموال تملک شده، حسب مورد، توسط بانک تعیین خواهد شد.

ماده ۱۰- از تاریخ اجرای قانون، اعطای تسهیلات جدید بانکها براساس قانون عملیات بانکی بدون ربا و قانون پولی و بانکی، درحدی که مغایر با قانون و عملیات بانکی بدون ربا نباشد، صورت خواهد گرفت، بانکها مکلفند با موافقت مشتریان خود در حداقل زمان ممکن، تسهیلات اعطائی گذشته را با موازین اسلامی تطبیق دهند. در صورتیکه تطبیق معاملات و قراردادهای گذشته بانکها با عملیات جدید بانکی امکان پذیر نباشد، معاملات و قراردادهای مذکور تا انقضای سررسید به قوت خود باقی خواهد بود.

ماده ۱۱- بانکها مکلفند، در قراردادهای تنظیمی خود در ارتباط با عملیات مضاربه، معاملات اقساطی، اجاره به شرط تملیک، نسیه، سلف و قرض الحسنه نمایند که قراردادهای مذکور، براساس توافق حاصله در حکم اسناد لازم الاجراء و تابع آئین نامه اجرائی اسناد رسمی است.

تبصره - معاملاتی که طبق قوانین و مقررات موضوعه باید در دفاتر اسناد رسمی انجام شوند کماکان طبق تشریفات مربوط انجام خواهد شد.

ماده ۱۲- در مواردی که موضع تسهیلات اعطائی، واگذاری اموال می باشد، اعلام قیمت فروش نقدی اینگونه اموال طبق ضوابط مقرر از طرف شورای پول و اعتبار توسط بانکها به مشتری الزامی است.

ماده ۱۳- بانکها می توانند به منظور ایجاد تسهیلات لازم جهت گسترش امر مسکن، واحدهای مسکونی ارزان قیمت احداث نمایند.

ماده ۱۴- بانک مرکزی همه ساله برنامه احداث واحدهای مسکونی ارزان قیمت توسط بانکها را با توجه به سیاستهای پولی موضوع ماده ۲۰ قانون و هماهنگی با سیاست وزارت مسکن و شهر سازی تهیه و برای اجرا به بانکها ابلاغ خواهد نمود.

قرض الحسنه

ماده ۱۵- قرض الحسنه عقدیست که بموجب آن یکی از طرفین (قرض دهنده) مقدار معینی از مال خود را بطف دیگر (قرض گیرنده) تملیک می کند که قرض گیرنده مثل و یا در صورت عدم امکان قیمت آنرا به قرض دهنده رد نماید.

ماده ۱۶- بانکها، بمنظور تحقق اهداف مقرر در بندهای ۲ و ۹ اصل ۴۳ قانون اساسی و همچنین رفع نیازهای اساسی اشخاص با تخصیص بخشی از منابع خود طبق ضوابطی که به تصویب شورای پول و اعتبار و تأیید نخست وزیر خواهد رسید در موارد ذیل مبادرت به پرداخت قرض الحسنه می نمایند.

الف - تامین وسائل و ابزار و سایر امکانات لازم برای ایجاد کار جهت کسانی که فاقد اینگونه امکانات می باشند در شکل تعاونی.

ب - کمک به امر افزایش تولید با تاکید بر تولیدات کشاورزی - دامی - صنعتی.

ج - رفع احتیاجات ضروری

ماده ۱۷- هزینه های پرداخت قرض الحسنه در هر مورد براساس دستور العمل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران محاسبه و از قرض گیرنده دریافت خواهد شد.

مشارکت مدنی

ماده ۱۸- مشارکت مدنی عبارتست از در آمیختن سهم شرکتی و یا غیرنقدی به اشخاص حقیقی و یا حقوقی متعدد به نحو مشاع بمنظور انتفاع، طبق قرارداد.

ماده ۱۹- مشارکت مدنی توسط بانکها بمنظور ایجاد تسهیلات لازم برای فعالیت های تولیدی، بازرگانی و خدماتی صورت گرفت، موضوع مشارکت باید مشخص باشد.

ماده ۲۰- شرکت مدنی در صورتی تشکیل و تحقق خواهد یافت که شرکا طبق قرارداد سهم شرکتی خود را بحساب مخصوصی که در بانک برای شرکت افتتاح می گردد، واریز نمایند و در صورتیکه تمام یا قسمتی که از سهم شرکتی غیر نقدی باشد، طبق مقررات مشارکت مدنی، این سهم شرکتی به مدیر یا مدیران شرکت مدنی تحویل گردد.

تبصره - پرداخت سهم شرکتی در مشارکت مدنی می تواند، طبق قرارداد بدفعات صورت گیرد.

ماده ۲۱- مشارکت مدنی پس از اتمام موضوع شرکت تصفیه و مرتفع می شود.

ماده ۲۲- بانکها مکلفند در قرارداد مشارکت مدنی تصریح نمایند که مدیر و یا مدیران شرکتهای مدنی که طبق این مقررات تشکیل می شوند، بش از مال شرکت واریز شده بحساب و یا تحویل شده به مدیر یا مدیران شرکت مجاز به انجام معامله و قبول تعهدات مالی نمی باشند.

مشارکت حقوقی

ماده ۲۳- منظور از مشارکت حقوقی عبارتست از تامین قسمتی از «سرمایه» شرکتهای سهامی جدید و یا خرید قسمتی از سهام شرکتهای سهامی موجود.

ماده ۲۴- بانکها می توانند، بمنظور ایجاد تسهیلات لازم برای گسترش فعالیت بخشهای مختلف تولیدی، بازرگانی

و خدماتی، قسمتی از سرمایه مورد نیاز شرکتهای سهامی را که برای امور مذکور تشکیل شده و یا می شوند تامین نمایند.

ماده ۲۵- بانکها موظفند قبل از مشارکت وضعیت شرکتهای سهامی را که سهام آنها موضوع خرید است و یا طرح ارائه شده برای مشارکت را از لحاظ فنی، مالی و اقتصادی (در حد نیاز بانک) بررسی و ارزیابی نمایند. مشارکت هر بانک از محل منابع بانک و سپرده های سرمایه گذاری در صورتی مجاز است که نتیجه بررسی و ارزیابی حاکی از پیش بینی عدم زیان دهی مشارکت باشد.

تبصره - حداقل نسبت سرمایه شرکتهایی که بانکها در آنها مشارکت می نمایند، به کل منابع مال این قبیل شرکتهای در بدو مشارکت، عنداللزوم توسط بانک مرکزی تعیین خواهد شد.

ماده ۲۶- بانکها می توانند سهام خود در شرکتهای سهامی را بفروش برسانند.

ماده ۲۷- بانک مرکزی می تواند عنداللزوم نسبت مشارکت یک و یا چند بانک، از محل منابع بانک و سپرده های سرمایه گذاری در یک شرکت سهامی جدید و همچنین نسبت سهام خریداری توسط یک و یا چند بانک از محل مذکور، در یک شرکت سهامی موجود را تعیین نماید.

سرمایه گذاری مستقیم

ماده ۲۸- سرمایه گذاری مستقیم عبارتست از تامین سرمایه لازم جهت اجرای طرحهای تولیدی و طرحهای عمرانی انتفاعی توسط بانکها.

تبصره - بانکها بهیچوجه حق ندارند در تولید اشیاء تجملی و مصرفی غیر ضروری سرمایه گذاری نمایند.

ماده ۲۹- نسبت سرمایه به کل منابع مالی لازم برای اجرای طرح، تا مرحله بهره برداری، نباید از چهل درصد کمتر باشد.

تبصره - صد درصد سرمایه گذاری ثابت برای اجرای اینگونه طرحها باید بصورت منابع مالی بلند مدت (اعم از سرمایه و یا سایر منابع) تامین شود.

ماده ۳۰- اجرای طرحهای موضوع ماده ۲۸ این آئین نامه با تشکیل شرکت های سهامی مجاز می باشد. شرکتهای سهامی که طبق این مقررات بصورت مستقل از بانکها تشکیل می گردند، تابع اساسنامه، مقررات و آئین نامه های ناظر به خود می باشند.

ماده ۳۱- بانکها موظفند قبل از اقدام به سرمایه گذاری مستقیم، طرح موضوع سرمایه گذاری را از لحاظ اقتصادی فنی و مالی (در حد نیاز بانک) بررسی و ارزیابی نمایند. سرمایه گذاری مستقیم از محل منابع بانک و سپرده های سرمایه گذاری در این قبیل طرحها در صورتی مجاز است که نتیجه بررسی و ارزیابی طرح از لحاظ مالی قابل توجیه باشد. میزان حداقل سودآوری (نرخ بازده) طرح طبق بند ۲ ماده ۲۰ قانون، توسط شورای پول و اعتبار تعیین خواهد شد.

ماده ۳۲- بانکها موظفند برنامه اختصاص وجوه برای سرمایه گذاریهای مستقیم خود را با رعایت دستورالعمل های مربوط، به بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران گزارش دهند تا همراه لایحه بودجه کل کشور تقدیم مجلس اسلامی گردد.

ماده ۳۳- بانکها می توانند تمام یا قسمتی از سهام خود را در شرکتهایی که از طریق سرمایه گذاری مستقیم تشکیل شده اند، پس از رسیدن به مرحله بهره برداری، با هماهنگی شورایی عالی بانکها، برای فروش به عموم عرضه نمایند.

ماده ۳۴- بانکها موظفند همه ساله حسابها و عملیات مالی شرکت های مشمول ضوابط سرمایه گذاری مستقیم را توسط موسسات حسابرسی مورد تایید وزارت امور اقتصادی و دارایی حسابرسی نمایند.

تبصره - بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران می تواند عملیات سرمایه گذاری مستقیم بانکها را عنداللزوم مورد بازرسی قرار دهند.

ماده ۳۵- بانکها ملکفند سرمایه گذاری های مستقیم موجود خود را حداکثر تا پایان سال ۱۳۶۵ با ضوابط این آئین نامه تطبیق دهند.

مضاربه

ماده ۳۶- مضاربه قراردادی است که بموجب آن یکی از طرفین (مالک) عهده دار تامین سرمایه (نقدی) می گردد باقی این طرف دیگر (عامل) با آن تجارت کرده و در سود حاصله شریک باشند.

ماده ۳۷- بانکها میتوانند بمنظور ایجاد تسهیلات لازم جهت گسترش امور بازرگانی به عنوان مالک، سرمایه نقدی

(منابع) لازم را در اختیار عامل اعم از شخص حقیقی یا حقوقی قرار دهند. بانکها در اعطای این تسهیلات به تعاونیهای قانونی اولویت خواهند داد.

ماده ۳۸- بانکها در امر واردات مجاز به مضاربه با بخش خصوصی نمی باشند.

ماده ۳۹- انواع هزینه های قابل قبول در مضاربه توسط بانک مرکزی تعیین و اعلام خواهد شد.

معاملات سلف

ماده ۴۰- منظور از معامله سلف پیش خرید نقدی محصولات تولیدی به قیمت معین می باشد. (با توجه به ضوابط شرعی)

ماده ۴۱- بانکها می توانند، به منظور ایجاد تسهیلات لازم جهت تامین سرمایه در گردش واحدهای تولیدی، اعم از اینکه مالکیت این واحدها متعلق به شخص حقیقی و یا حقوقی باشد منحصراً بنا بدرخواست اینگونه واحدها مبادرت به پیش خرید محصولات تولیدی آنها بنمایند.

ماده ۴۲- بانکها از فروش محصولات تولیدی پیش خرید شده قبل از سررسید تحویل ممنوع می باشند مگر اینکه مبیع قبل از سررسید به بانک تحویل شده باشد.

ماده ۴۳- پیش خرید محصولات واحد های تولیدی، طبق قرارداد، توسط بانکها در صورتی مجاز است که اینگونه محصولات:

الف - توسط واحد درخواست کننده تولید شود.

ب - سریع الفساد نباشد. (مگر اینکه امکان اقدامات احتیاطی لازم جهت جلوگیری از فساد در فاصله تحویل و فروش وجود داشته باشد)

ج - سهل البیع باشد.

تبصره - منظور از عبارت «سهل البیع» موضوع بند ج آن است که هنگام پیش خرید بانک اطمینان حاصل نماید که محصولات تولیدی مورد معامله در سررسید تحویل به سهولت قابل فروش است.

ماده ۴۴- قیمت پیش خرید محصولات تولیدی توسط بانکها با توجه به عوامل موثر در تعیین قیمت از جمله پیش بینی قیمت فروش آنها در سررسید تحویل و همچنین سود بانک تعیین خواهد شد. در هر حال، قیمت پیش خرید نباید از قیمت نقدی اینگونه محصولات در زمان انجام معامله بیشتر باشد.

ماده ۴۵- بانکها مکلفند در معاملات پیش خرد محصولات تولیدی موارد زیر را رعایت نمایند و در قرارداد مربوط ملحوظ دارند:

الف - تعیین مشخصات اصلی این قبیل محصولات بنحوی که مشخص کننده قیمت باشد.

ب - پرداخت تمام قیمت پیش خرید محصولات پیش خرید شده به فروشنده در زمان انجام معامله.

ج - تعیین تاریخ تحویل.

د - تعیین مقدار، تعداد، وزن و سایر مشخصات متعارف محصولات مورد معامله

ه - تعیین محل تحویل محصولات پیش خرید شده.

ماده ۴۶- بانکها در صورتی مجاز به پیش خرید محصولات تولیدی میباشند که زمان تحویل محصولات به بانک (از تاریخ انجام معامله) حداکثر معادل یک دوره تولید باشد مشروط بر اینکه بهرحال از یکسال تجاوز ننماید.

فروش اقساطی (نسبیه) جهت تامین سرمایه در گردش واحدهای تولیدی

ماده ۴۷- منظور از فروش اقساطی عبارتست از واگذاری عین به بهای معلوم به غیر به تریبی که تمام یا قسمتی از بهای مزبور باقساط مساوی یا غیر مساوی در سررسید یا سررسیدهای معین دریافت گردد.

ماده ۴۸- بانکها می توانند، بمنظور ایجاد تسهیلات لازم جهت تامین سرمایه در گردش واحدهای تولیدی مواد اولیه و لوازم یدکی و ابزار کار مصرفی و سایر نیازهای اولیه مورد احتیاج این واحدها را منحصراً بنا به درخواست کتبی و تعهد متقاضیان، مبنی بر خرید و مصرف عوامل مذکور خریداری و بصورت اقساطی به متقاضی بفروش برسانند. در برآورد میزان نیاز و واحدهای تولیدی حجم مواد اولیه متناسب با تولید برای یک دوره تولید باید در نظر گرفته شود.

ماده ۴۹- قیمت فروش اقساطی کلاهای موضوع ماده ۴۸ با توجه به قیمت تمام شده و سود بانک تعیین خواهد شد.

ماده ۵۰- مدت وصول قیمت فروش کالاهای موضوع ماده ۴۸ نباید از یک دوره تولید و حداکثر از یکسال تجاوز نماید. این مدت در موارد استثنائی حداکثر تا یکسال دیگر با موافقت بانک مرکزی قابل افزایش خواهد بود.

تبصره - در صورتیکه فروش اقساطی بمنظور تامین سرمایه در گردش طرحهای تولیدی جدید صورت گیرد مدت وصول برای بیش از یکسال حسب مورد توسط بانک ذیربط تعیین و مشخص خواهد شد.

فروش اقساطی وسایل تولید، ماشین آلات و تاسیسات

ماده ۵۱- اموال موضوع این فصل، ماشین آلات و تاسیساتی میباشد که طول عمر مفید آنها طبق جدولی که توسط بانک مرکزی تهیه خواهد شد، بیش از یک سال باشد.

ماده ۵۲- بانکها می توانند، بمنظور ایجاد تسهیلات لازم جهت گسترش امور صنعت و معدن، کشاورزی و خدمات اموال موضوع ماده ۵۱ را منحصراً بنا بدرخواست کتبی متقاضیان و تعهد آنها، مبنی بر خرید، مصرف و یا استفاده مستقیم اینگونه اموال، خریداری و بصورت اقساطی به متقاضی بفروش برسانند.

ماده ۵۳- قیمت فروش اقساطی اموال موضوع ماده ۵۱ با توجه به قیمت تمام شده و سود بانک تعیین خواهد شد.

ماده ۵۴- مدت وصول قیمت فروش اقساطی اموال موضوع ماده ۵۱ نباید از طول عمر مفید این قبیل اموال بشرح جدول مربوط تجاوز نماید. مبداء محاسبه طول عمر مفید تاریخ شروع بهره برداری به تشخیص بانک خواهد بود.

فروش اقساطی مسکن

ماده ۵۵- بانکها می توانند واحدهای مسکونی احداث شده موضوع ماده ۱۳ را بصورت اقساطی بفروش برسانند.

ماده ۵۶- بانکها قیمت و اگذاری واحدهای مسکونی را با توجه به قیمت تمام شده هزینه های مربوط و همچنین سود مناسب برای بانک تعیین خواهند نمود.

تبصره ۱- ضوابط اعطای تسهیلات به متقاضیان واحدهای مسکونی ارزان قیمت ادائیگی توسط بانکها با پیشنهاد وزارت مسکن و شهرسازی و تصویب شورای اقتصاد تعیین می گردد.

تبصره ۲- در موارد استثنائی با تشخیص نخست وزیر تسهیلات لازم برای سازمانهای دولتی از منابع بانکها فراهم خواهد شد.

اجاره بشرط تملیک

ماده ۵۷- اجاره بشرط تملیک عقد اجاره ایست که در آن شرط شود مستاجر در پایان مدت اجاره و در صورت عمل بشرایط مندرج در قرارداد، عین مستاجره را مالک گردد.

ماده ۵۸- بانکها می توانند، بمنظور ایجاد تسهیلات لازم جهت گسترش امور خدماتی کشاورزی، صنعتی و معدنی، بعنوان موجر، مبادرت به معاملات اجاره بشرط تملیک بنمایند.

ماده ۵۹- بانکها می توانند منحصراً بنا بدرخواست کتبی و تعهد متقاضی، مبنی بر انجام اجاره بشرط تملیک و استفاده خود، اموال منقول و غیرمنقول برای ایجاد تسهیلات موضوع ماده ۵۸ را خریداری و بصورت اجاره بشرط تملیک در اختیار متقاضی قرار دهند.

ماده ۶۰- بانکها می توانند واحدهای مسکونی احداث شده، موضوع ماده ۱۳ را بصورت اجاره بشرط تملیک واگذار نمایند.

تبصره ۱- بانکها مکلفند در قراردادهای منعقد شده مستاجر را در استیفاء منافع از عین مستاجره موضوع این ماده را قید نمایند. مگر در موارد قهری و اضطراری به تشخیص بانک.

تبصره ۲- ضوابط اعطای تسهیلات به متقاضیان واحدهای مسکونی ارزان قیمت ادائیگی توسط بانکها بوسیله شورای اقتصاد تعیین می گردد.

ماده ۶۱- مدت اجاره بشرط تملیک نباید از طول عمر مفید اموال موضوع ماده ۵۹ و ۶۰ تجاوز نماید مبداء محاسبه طول عمر مفید و تاریخ شروع بهره برداری، به تشخیص بانک، خواهد بود.

تبصره - معاملات اجاره بشرط تملیک اموالی که طول عمر مفید آنها کمتر از ۲ سال باشد برای بانکها ممنوع است.

ماده ۶۲- میزان مال الاجاره در مورد اموال خریداری شده و یا واحدهای مسکونی احداث شده موضوع ماده ۱۳ با در نظر گرفتن قیمت تمام شده، مدت اجاره بشرط تملیک و سود مناسب برای بانک تعیین می گردد. در احتساب سود، پیش دریافت موضوع ماده ۶۳ ملحوظ خواهد شد.

ماده ۶۳- بانکها مکلفند حداقل بیست درصد قیمت تمام شده را بابت قسمتی از مال الاجاره برای طول مدت اجاره «پیش دریافت» نمایند.

ماده ۶۴- در قرارداد اجاره بشرط تملیک باید شرط شود که در پایان مدت اجاره و پس از پرداخت آخرین قسط مال

الاجاره در صورتیکه کلیه تعهدات مستاجر طبق قرارداد انجام شده باشد عین مستاجر در ملکیت مستاجر در آید. تبصره - در صورتیکه مستاجر قبل از پایان مدت اجاره مبادرت به پرداخت و تسویه کامل باقیمانده مال الاجاره بنماید بانکها مجاز می باشند که علاوه بر تخفیف لازم در مبلغ مال الاجاره باقیمانده، عین مستاجر را طبق قرارداد به مستاجر انتقال دهند.

ماده ۶۵- بانکها مکلفند موارد فسخ و نحوه تسویه حساب را صراحتاً در قرارداد اجاره بشرط تملیک ذکر نمایند.

جعاله

ماده ۶۶- از نظر این آئین نامه جعاله عبارتست از التزام شخص «جاعل» یا «کارفرما» بادی مبلغ یا اجرت معلوم (جعل) در مقابل انجام عملی معین، طبق قرارداد، طرفی که عمل را انجام می دهد، «عامل» یا «پیمانکار» نامیده می شود.

ماده ۶۷- بانکها می توانند بمنظور ایجاد تسهیلات لازم برای گسترش امور تولیدی، بازرگانی و خدماتی با تنظیم قرارداد بعنوان «عامل» یا عندالافتضاء بعنوان «جاعل» مبادرت به جعاله نمایند.

ماده ۶۸- در مواردیکه بانک عامل جعاله می باشد باید در قرارداد جعاله، اختیار بانک برای واگذاری انجام قسمتی از عمل معین به غیر تحت عنوان جعاله ثانوی و یا هر عنوان دیگر قید شود. در این صورت بانک مکلف است بر عملیات اجرائی و نحوه مصرف و واریز وجوه نظارت نماید.

تبصره - در مواردیکه بانک جاعل جعاله باشد عامل می تواند با موافقت بانک انجام قسمتی از کار به دیگری واگذار نماید.

ماده ۶۹- تدارک مقدمات و تهیه مواد و مصالح و سایر لوازم مورد نیاز برای انجام عمل می تواند، طبق قرارداد برعهده جاعل و یا عامل باشد.

ماده ۷۰- دریافت یا پرداخت قسمتی از مبلغ قرارداد جعاله، بعنوان «پیش دریافت» و یا «پیش پرداخت» با رعایت ضوابط حداقل و یا حداکثر مقرر از طرف شورای پول و اعتبار مجاز می باشد.

مزارعه

ماده ۷۱- مزارعه قراردادیست که بموجب آن یکی از طرفین (مزارع) زمین مشخص را برای مدت معینی به طرف دیگر (عامل) می دهد تا در زمین مذکور زراعت کرده و حاصل بین مزارع و عامل تقسیم گردد.

ماده ۷۲- بانکها می توانند، بمنظور افزایش بهره وری و تولید محصولات کشاورزی بعنوان مزارع، اراضی مزروعی را که ملک آنها بوده و یا ملکی باشد که به هر عنوان مجاز در تصرف و بهره برداری از آن باشند، طبق قرارداد، به مزارع و اگذار نمایند.

تبصره - بانکها می توانند علاوه بر زمین عوامل لازم دیگر نظیر آن مثل بذر، کود، سم، وسائل و ابزار تولید و وسائل حمل و نقل را طبق قرارداد تامین نمایند.

ماده ۷۳- بانکها می توانند در موارد ضروری با توجه به نسبت سهم طرفین از محصول مبلغی بصورت نقدی طی دوره تولید به عامل پرداخت نمایند.

مساقات

ماده ۷۴- مساقات معامله ایست که بین صاحب درخت و امثال آن با عامل در مقابل حصه مشاع معین از ثمره واقع می شود. ثمره اعم است از میوه و برگ و گل و غیره آن.

ماده ۷۵- بانکها می توانند، بمنظور افزایش بهره وری و تولید محصولات کشاورزی باغات و درختان مثمری را که مالک عین و یا منفعت آنها بوده و یا بهر عنوان، مجاز در تصرف و بهره برداری از آنها باشند، به مساقات بدهند.

تبصره - بانکها می توانند عوامل لازم دیگر نظیر آب و کود، سم و وسیله حمل و نقل را طبق قرارداد تامین نمایند.

ماده ۷۶- بانکها می توانند در موارد ضروری با توجه به نسبت سهم طرفین از ثمره مبلغی بصورت نقدی، طی دوره تولید به عامل پرداخت نمایند.

آئین نامه فصل چهارم قانون عملیات بانک بدون ربا (بهره) (تصویب نامه شماره ۸۸۵۲۶ هیئت وزیران) هیئت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۶۲/۱۲/۱۷ براساس پبیشنهاد وزارت امور اقتصادی و دارائی، آئین نامه فصل

چهارم قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره) مصوب ۸/۶/۱۳۶۲ مجلس شورای اسلامی را بشرح زیر تصویب نمودند.

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و سیاست پولی

- ماده ۱- بانک مرکزی براساس سیاست کلی اقتصادی و اولویت های تعیین شده و همچنین با در نظر گرفتن وضع پولی کشور خطوط کلی سیاست اعتباری و سیاست اعطای تسهیلات و بانکی برای دوره هر برنامه، اعم از پنج ساله و یا دراز مدت را با توجه به آثار اقتصادی آن، تنظیم می نماید تا پس از تأیید شورای پول و اعتبار ضمن لویح برنامه های عمرانی مربوط جهت تصویب مجلس اسلامی تقدیم گردد.
- ماده ۲- بانک مرکزی، حداکثر تا پایان آبان ماه هر سال براساس سیاست ها و اولویت های موضوع ماده یک این آئین نامه، سیاست کلی اعتباری و همچنین سیاست اعطای تسهیلات بانکی کوتاه مدت (یکساله) برای سال بعد را با تأیید شورای پول و اعتبار تنظیم و برای پیشنهاد جهت تصویب هیئت وزیران به مجمع عمومی بانک مرکزی ارسال خواهد داشت.
- ماده ۳- در حسن اجرای سیاست پولی و اعتباری و حفظ ارزش پول بانک مرکزی می تواند علاوه بر بکار گرفتن ابزار سیاست پولی موضوع قانون پولی و بانکی، در حدی که مغایر مفاد قانون عملیات بانکی بدون ربا نباشد، با تصویب شورای پول و اعتبار، با استفاده از ابزار ذیل در امور پولی و بانکی دخالت و نظارت کند:
۱. تعیین رشته های مختلف سرمایه گذاری و مشارکت با توجه به سیاستهای اقتصادی مصوب هیئت وزیران.
  ۲. تعیین حداقل نرخ سود (بازده) احتمالی برای انتخاب طرحهای سرمایه گذاری و یا مشارکت و همچنین تعیین حداقل و یا حداکثر نرخ سود مورد انتظار و یا نرخ بازده احتمالی برای سایر انواع تسهیلات اعطائی بانکی.
  ۳. تعیین حداقل و یا حداکثر نسبت سهم سود بانکها در عملیات مضاربه و مشارکت.
  ۴. حداقل و یا حداکثر های مقرر در بندهای ۲ و ۳ ممکن است در رشته های مختلف متفاوت باشد.
  ۵. تعیین حداقل و یا حداکثر میزان تسهیلات اعطائی بانکها از محل سپرده های سرمایه گذاری و یا منابع بانک برای هر یک از رشته های فعالیت و عنداللزوم برای هر یک از امور موضوع ماده ۹ آئین نامه تجهیز منابع پولی (موضوع تصویب نامه شماره ۸۱۹۶۲ مورخ ۱۰/۱۲/۱۳۶۲) برای کلیه بانکها و با هر یک از آنها، تعیین حدود مذکور، حداقل سالی یکمرتبه بنحوی صورت خواهد گرفت که اجرای سیاست های موضوع مواد ۱ و ۲ این آئین نامه تسهیل گردد.
  ۶. تعیین حداکثر هر یک از انواع و یا مجموع تسهیلات اعطائی به هر شخص اعم از حقیقی و یا حقوقی توسط یک و یا چند بانک.
  ۷. تعیین حداقل و یا حداکثر میزان انواع حق الوکاله بکارگیری سپرده های سرمایه گذاری حق الوکاله مذکور می تواند شامل هزینه های اداری بانکها برای تجهیز و اداره سپرده های موصوف نیز بشود. در هر صورت مبلغ دیگری تحت هیچ عنوان توسط بانکها از صاحبان سپرده های سرمایه گذاری اخذ نخواهد شد.
  ۸. ضوابط تعیین میزان حداقل و یا حداکثر کارمزد انواع خدمات بانکی با توجه به میزان کار انجام شده برای اینگونه خدمات در هر صورت میزان حداکثر کارمزد مزبور از هزینه کار انجام شده برای این قبیل خدمات تجاوز نخواهد کرد.
  ۹. تعیین نوع، میزان، حداقل و یا حداکثر امتیازات موضوع ماده ۶ قانون و تعیین ضوابط تبلیغات بانکی در این مورد.
- ماده ۴- بانک مرکزی در رابطه با اعطای تسهیلات بانکی با شرکت های دولتی که سهام آنها صددرصد متعلق به دولت نیست) منحصرأ می تواند براساس مقررات قانون عملیات بانکی بدون ربا این آئین مبادرت به عملیات بانکی بنماید.

آئین نامه فصل پنجم قانون عملیات بدون ربا(بهره) (تصویب نامه شماره ۸۸۵۲۸ هیئت وزیران) هیئت وزیران در جلسه ۱۳۶۲/۱۲/۱۷ براساس پیشنهاد وزارت امور اقتصادی و دارائی آئین نامه فصل پنجم قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره) مصوب ۸/۶/۱۳۶۲ مجلس شورای اسلامی را بشرح زیر

تصویب نمودند.

متفرقه

- ماده ۱- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران می تواند منابع لازم برای بانکها را تامین و یا مازاد منابع خود آنها را بشکل سپرده نزد خود قبول نماید. شرایط تامین و یا قبول منابع و همچنین مدت و میزان سود و یا کارمزد آن توسط شورای پول و اعتبار و به تصویب خواهد رسید. در هر صورت، سود و یا کارمزد موصوف مشمول حکم قسمت اخیر ماده ۴ این آئین نامه می باشد.
- تبصره - قبول منابع توسط بانک مرکزی از محل سپرده های سرمایه گذاری مدت دار با رعایت ضوابط مقرر در ماده ۳ این آئین نامه و تبصره آن مجاز خواهد بود.
- ماده ۲- بانکها می توانند بخشی از منابع مورد نیاز بانکها دیگر را به ترتیب اولویت از محل منابع سپرده گذار و یا از محل منابع خود تامین نمایند.
- ماده ۳- در مواردیکه تامین منابع توسط یک بانک برای بانکهای دیگر از محل منابع سپرده گذار صورت گیرد، بانک گیرنده منابع بوکالت توکیلی از طرف بانک تامین کننده منابع، وجوه حاصله را طبق ضوابط مربوط به سپرده های سرمایه گذاری بشرح آئین نامه تجهیز منابع پولی (موضوع تصویبنامه شماره ۸۱۹۶۲ مورخ ۱۳۶۲/۱۰/۱۲ منحصراً بمصارف امور موضوع ماده ۹ خواهد رساند).
- تبصره - حق الوکاله بکارگیری سپرده ها براساس توافق بین بانکهای طرف معامله تعیین خواهد شد. در هر حال، حق الوکاله ای که از صاحبان سپرده های سرمایه گذاری اخذ خواهد شد، مجموعاً از حد تعیین شده، بموجب بند ۴ ماده ۲۰ قانون تجاوز نخواهد کرد.
- ماده ۴- در مواردیکه تامین منابع توسط یک بانک برای بانکهای دیگر بصورت وام یا اعتبار و نظائر آن از محل منابع خود بانک صورت گیرد، وجوه دریافتی توسط بانک گیرنده، جز و منابع بانک اخیر محسوب می گردد. سود و یا کارمزد این قبیل تسهیلات بین بانکها از یکطرف بحساب درآمد بانک تامین کننده منابع و از طرف دیگر بحساب هزینه بانک دریافت کننده منظور می شود.
- ماده ۵- موسسات دولتی و وابسته به دولت و شرکتهای دولتی مکلفند وجوهی را که در اختیار دارند منحصراً نزد بانک مرکزی نگاهداری نمایند و کلیه عملیات بانکی خود را منحصراً نزد بانک مرکزی نگاهداری نمایند و کلیه عملیات بانکی خود را منحصراً توسط بانک مرکزی انجام دهند مگر در مواردیکه بانک مذکور به استناد ماده ۲۲ قانون با اجرای تمام یا قسمتی از عملیات موصوف توسط بانکهای دیگر موافقت نماید. در اینصورت بانکها می توانند با رعایت مقررات با این قبیل موسسات و شرکتهای دولتی مبادرت به عملیات مجاز بانکی نمایند.
- ماده ۶- دستور العملها و ضوابط اجرایی این آئین نامه توسط بانک مرکزی تهیه و پس از تصویب شورای پول و اعتبار بموقع اجرا گذاشته خواهد شد.
- تبصره - بانک مرکزی مکلف است این دستور العمل های صادره را بلافاصله اطلاع شورای اقتصاد برساند.
- ماده ۷- بانکها مکلفند دستورها و بخشنامه های بانک مرکزی را که بموجب قوانین و آئین نامه های متکی به آن صادر میگردد بموقع اجرا بگذارند.
- ماده ۸ - واحدهائی که بانکها در آنها به هر میزان مشارکت و یا سرمایه گذاری نموده و یا بنماید، با توجه به ماده ۲۵ قانون عملیات بانکی بدون ربا به سبب مشارکت و یا سرمایه گذاری بانکها، شرکت دولتی محسوب نمی گردند.